

Militarismin ja ydinsotariskin lisääminen vievät ympäristökatastrofiin

Hallituksen selonteon (Ajankohtaissementteko turvallisuusympäristön muutoksesta, VNS 1/2022 vp) mukaan Suomen turvallisuus on heikentynyt Ukrainan sodan takia. Valitettavasti hallituksen ainoa vastaus tähän nojaa aseisiin, vaikka sodan taustalla on nimenomaan idän ja lännen militarismi. Jos Suomi liittyy Natoon, maamme joutuu ottamaan osavastuun maailmanhistorian ylivoimaisesti suurimman sotakoneiston ylläpidon ja käytön kaikista seurauksista. Niihin kuuluvat myös valtavat ympäristövaikutukset. Militarismen musertavan raskas ekologinen selkäreppu koostuu varustautumisen, armeijan ylläpidon, sotaharjoitusten ja sotien seurauksista sekä väkivallan ja sodan uhan avulla ylläpidetyn ympäristölle tuhoisan järjestelmän vaikutuksista¹. Sitä paitsi tämä vaarallinen järjestelmä on kasvamassa voimakkaasti, koska sodan avulla on nyt oikeutettu uusi varustelukierre.

Vaikka ympäristömme tuhoutumista on yritetty hillitä lukuisilla kansainvälisillä ja kansallisilla laeilla, sotavoimat on usein vapautettu näistä säädöksistä tai lakeihin on luotu niille sopivia porsaanreikiä. Natoa hallitseva USA:n armeija saa jatkuvasti poikkeuslupia olla noudattamatta ympäristösäädöksiä.² Vasta vuonna 2015 valtiot velvoitettiin ottamaan sotajärjestelmän päästöt huomioon kasvihuonekaasulaskelmissa³.

Vuonna 2021 Nato-maiden osuus maailman varustelumenoista oli 56 %⁴. Ainakin tällä osuudella mahdollinen Nato-Suomi olisi osavastuussa sotilaallisesta ympäristötuhosta. Todennäköisesti osuus on kuitenkin paljon suurempi, kun ottaa huomioon Nato-maiden (lähinnä USA:n) yli 500 liittoutuman ulkopuolella sijaitsevaa sotilastukikohtaa⁵ ja niiden (lähinnä USA:n) yli sata sotilaallista interventiota toisen maailmansodan jälkeen⁶.

Vuonna 2017 pelkästään Yhdysvaltojen sotilasteollinen kompleksi tuotti 212 miljoonaa hiilidioksiditonnia vastaavat päästöt, josta 59 miljoonaa tonnia aiheutui sotalaitoksen toiminasta ja 153 miljoonaa tonnia aseiden tuotannosta⁷. Tämä on suurempi määrä kuin useimpien maailman maiden kokonaispäästöt ja suurempi myös kuin

1 Ks. esim. Pere Brunet, Chloé Meulewaeter, ja Pere Orteg: *Climate Crisis, Armed Forces and Environmental Peace* (Barcelona: Centre Delàs d'Estudis per la Pau, 2021), http://centredelas.org/wp-content/uploads/2021/11/informe49_ClimateCrisisArmedForcesEnvironmentalPeace_ENG.pdf.

2 http://www.envirosagainstwar.org/know/10_reasons_militarism_bad.html,
<https://patimes.org/environmental-protection-exemptions-and-the-military/>

3 <https://www.theatlantic.com/science/archive/2015/12/paris-climate-deal-military-carbon-emissions-exemption/420399/>

4 <https://www.sipri.org/media/press-release/2022/world-military-expenditure-passes-2-trillion-first-time>,
https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_193983.htm

5 <https://www.thesoldiersproject.org/how-many-us-military-bases-are-there-in-the-world/>

6 <https://nationalinterest.org/feature/why-america-addicted-foreign-interventions-23582>

7 Chloé Meulewaeter ja Pere Brunet: *Militarismo y Crisis Ambiental: Una reflexión necesaria* (Barcelona: Centro Delàs de Estudios por la Paz, 2021), 39,
http://centredelas.org/wp-content/uploads/2021/02/informe47_MilitarismoYCrisisAmbiental_CAST.pdf.

useimpien EU-maiden. Jos USA:n sotakoneisto olisi maa, se sijoittuisi 29. päästöjen suuruudessa⁸.

Militarismi järkyttää globaalia geofysikaalista järjestelmää monilla muillakin tavoilla kuin kasvihuonekaasuja tuottamalla. Sotakoneiden valmistamiseen tarvitaan esimerkiksi valtavia määriä alumiinia⁹. Alumiinia saadaan bauksiitista, jonka kaivaminen on johtanut muun muassa joidenkin sademetsäalueiden hävitykseen ja sitä kautta lajikatoon ja ilmastojärjestelmän vaurioitumisen riskiin.

Sotilasteollinen kompleksi on aiheuttanut myös vakavaa paikallista ympäristötuhoa ympäri maailmaa. Sotilastukikohdissa ja harjoitusalueilla ympäristöön levitetään lyijyä ja muita raskasmetalleja, poltto- ja voiteluaineita, liuottimia sekä räjähdysaineita. Räjähdeissä yleisesti käytetty TNT on myrkyllinen ihmisille, eläimille, kasveille ja mikrobeille, ja se hajoaa vain hitaasti.¹⁰ Ammuksia valmistetaan nykyisin paljon köyhdytetystä uraanista, joka on vielä myrkyllisempää kuin lyijy¹¹.

Itse sota merkitsee täydellistä ympäristökatastrofia. Kaikki ympäristö- ja luonnonsuojelua koskevat säädökset ja sopimukset voidaan heittää romukoppaan. Saasteita levitetään ja luontoa raikataan sumeilematta, mikäli siitä on vain jotain hyötyä omille joukoille tai haittaa viholliselle. Sodan jälkeen seuraa usein kaoottinen tilanne, jossa ihmiset joutuvat elämään saasteiden keskellä, epähygieenisissä ja sairauksia edistävissä oloissa ja käyttämään vaarallisia ja saastuneita materiaaleja ruoan ja asunnon lämmittämiseen sekä asumusten rakentamiseen ja korjailuun.¹²

Militarismin suurin ympäristöä tuhoava vaikutus liittyy kuitenkin sen avulla ylläpidetyn järjestelmän luonteeseen. Naton väitetään olevan puolustusliitto, joka suojelee Länsi-Eurooppaa ja Pohjois-Amerikkaa Venäjän hyökkäysuhalta. Jos tämä olisi totta luulisi tähän riittävän esimerkiksi kaksi kertaa Venäjää suurempi sotilasbudjetti. Tämän kokoisen tai jopa pienemmän budjetin riittävyyttä näyttäisi todistavan lännen poliitikkojen yleinen käsitys Venäjän kyvyttömyydestä. Varsinkin Ukrainan sodan aikana on vähän päästä väitetty, ettei Venäjä pysty tehokkaasti käyttämään sotilaallisia resurssejaan vaan toimii jatkuvasti taitamattomasti.

Todellisuudessa Naton ”puolustus”budjetti ei ole kaksi kertaa vaan noin 17 kertaa suurempi kuin Venäjän eli noin 1,2 biljoonaa (miljoonaa miljoonaa) dollaria¹³. Miksi militarismiin on haluttu käyttää näin valtavasti rahaa? Osaselitys on sotilasteollisen kompleksin valta: tarpeettomien ja jopa toimimattomienkin asejärjestelmien tuotanto Nato-maiden veronmaksajien rahoilla on sen ja siihen kuuluvien yhtiöiden etujen mukaista.

Toinen selitys on se, että valtavan, ympäri maailmaa levittäytyneen sotakoneiston luomaa uhkaa tarvitaan takaamaan öljyn ja mitä erilaisimpien raaka-aineiden ja maanviljelystuotteiden riittävän edullinen saatavuus ja oikeasuuntainen kulku. Uhkaa tarvitaan myös sellaisen globaalien työnjaon ylläpitämiseen, jota länsimaiden ylä- ja keskiluokan piirissä normaalina pidetty elämäntapa vaatii.¹⁴ Tätä jotkut tutkijat ovat

8 <https://www.worldometers.info/co2-emissions/co2-emissions-by-country/>

9 Ks. esim. <https://thereader.mitpress.mit.edu/the-uneasy-alliance-between-aluminum-and-warfare/>

10 Brunet, Meulewaeter, ja Orteg, *Climate Crisis, Armed Forces and Environmental Peace*, 17.

11 <https://www.newscientist.com/article/dn3627-depleted-uranium-casts-shadow-over-peace-in-iraq/>

12 Brunet, Meulewaeter, ja Orteg, *Climate Crisis, Armed Forces and Environmental Peace*, 17.

http://www.envirosagainstwar.org/know/10_reasons_militarism_bad.html

13 https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_193983.htm

14 Brunet, Meulewaeter, ja Orteg, *Climate Crisis, Armed Forces and Environmental Peace*.

alkaneet kutsua imperiumiin perustuvaksi elämisen muodoksi (imperial mode of living)¹⁵.

Ilman sotilaallisten interventoiden ja väkivallan uhkaa maailma ei toki hetkessä muuttuisi ekologiseksi paratiisiksi. Tässä tilanteessa kuitenkin köyhien ihmisten, ammattiyhdistysten, ympäristöaktivistien ja muiden voimien muodostamilla yhteiskunnallisilla liikkeillä olisi paljon paremmat mahdollisuudet luoda demokraattisen prosessin kautta ekologisempi yhteiskuntamuoto: luonnonvaroja käytettäisiin kaikkia maan tai alueen ihmisiä hyödyttävästi sellaisella intensiteetillä ja sellaisilla keinoilla, jotka eivät turmelisi kenenkään terveyttä ja elinympäristöä. Tämä johtaisi ”kaupan esteinä” nykyisin pidettävien normien syntymiseen, hintojen nousuun ja tuotantomäärien laskuun. Näin ollen maailmanmarkkinoille tulisi ratkaisevasti vähemmän raaka-aineita ja muita tuotteita. Maapallon ympäristön tila paranisi olennaisesti samalla kun imperiumiin perustuvasta elämisen muodosta olisi pakko luopua.

Globaaleihin militaristisiin voimiin integroitumisen lisäksi Nato-päätös merkitsisi toista kohtalokasta askelta: Suomesta tulisi ydinaseisiin turvautuva ja ydinsodalla uhkaava maa. Hallituksen selonteossa ilmaistaan asia näin: ”Naton ennaltaehkäisevä vaikutus perustuu viime kädessä Yhdysvaltojen sotilaalliseen kykyyn ja ydinasepelotteeseen.” (s. 24) Suomi on jo ennakoitua uutta statustaan jättämällä äänestämättä YK:n ydinaseiden kieltosopimuksesta ja kieltäytymällä ratifioimasta sitä. Tämä siitä huolimatta, että 60 maata – niiden joukossa EU:hun kuuluvat Irlanti ja Itävalta – on ratifioinut sopimuksen. Sopimus tuli voimaan 22.1.2021.

Ydinasestatuksen ennakointia saattoi olla myös se, että Suomi tilasi Yhdysvalloista F35-hävittäjiä, jotka voidaan varustaa ”mini”ydinaseilla¹⁶. Näidenkin joukkotuhoaseiden voima ylittää Yhdysvaltain Hiroshimaa pudottaman pommin, joka tappoi yli 300 000 ihmistä. Saksa on hankkimassa F-35-hävittäjiä nimenomaan siksi, että ne voidaan varustaa USA:n ydinpommeilla¹⁷.

Jo ennen ydinsodan aloittamista, ydinasejärjestelmä aiheuttaa suurta tuhoa. Pommiin suoraan tai välillisesti tarvittavan uraanin ja plutoniumin tuotanto kaivoksissa, erottelu-, konvertointi- ja väkevöintilaitoksissa sekä tuottoreaktoreissa ja jälleenkäsittelylaitoksissa on aiheuttanut ja aiheuttaa edelleen vakavia paikallisia ympäristöongelmia¹⁸. Vielä enemmän ympäristötuhoa on aiheutettu Nevadassa, Tyynen valtameren Marshall-saarilla, Australian Monte-Bello-saarilla, Algerian In Ekkerissä, Kazakstanin Semeissä (Semipalatinsk) ja muilla alueilla, joilla on tehty ydinpommiin koeräjäytyksiä¹⁹.

Yhdysvaltojen ja Venäjän ydinsotajärjestelmät eivät odota vastapuolen ensimmäisen ydinohjuksen saapumista maaliinsa. Ne laukaisevat vastahyökkäyksen pian sen jälkeen, kun on tehty havainto saapuvasta ydinohjuksesta. Tämä tekee vahingossa, virheellisen havainnon perusteella syttyvän ydinsodan täysin mahdolliseksi.

15 Ulrich Brand ja Markus Wissen: *The Limits to Capitalist Nature: Theorizing and Overcoming the Imperial Mode of Living*, Transforming Capitalism (London & New York: Rowman & Littlefield International, 2018); Thomas Kopp ja I.L.A. Kollektiv: *At the Expense of Others? How the Imperial Mode of Living Prevents a Good Life for All* (München: Oekom, 2019), https://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/engl/ILA_Expense_of_Others_EN.pdf.

16 <https://www.19fortyfive.com/2021/11/f-35-stealth-fighter-americas-next-nuclear-stealth-bomber/>

17 <https://www.ainonline.com/aviation-news/defense/2022-03-15/germany-buy-f-35-fighters-nuclear-sharing-role>

18 Karin Adolph ym.: *Nuclear Power: The Critical Question, First hand reports from the frontlines of the nuclear fuel chain* (München: Women Engage for a Common Future, 2010), <https://www.wecf.org/de/die-kernfrage/>.

19 Ben Cramer: *Ydinaseiden hinta* (Helsinki: Rauhankirjallisuuden edistämisseura, 2011).

Venäjän satelliittijärjestelmä, joka valvoo ydinohjusten laukaisua, on selvästi huonompi kuin Yhdysvaltojen. Sen satelliitit havaitsevat mantereelta laukaistavat ydinohjukset myöhemmin kuin USA:n. Sukellusveneistä lähteviä ohjuksia Venäjän satelliitit eivät näe ollenkaan, joten ohjukset havaitaan vasta, kun ne tulevat tutkavalvonnan piiriin. Niinpä Venäjällä on paljon vähemmän aikaa reagoida havaintoihin, ja se joutuu pitämään ydinase”liipaisimensa” paljon herkemällä kuin USA. Harkinta-aika on vain joitakin minutteja.²⁰

Kun Yhdysvaltojen ja Venäjän suhteet ovat kiristyneet viime vuosina ja erityisesti Venäjän hyökkäyksen jälkeen, satelliitti- ja tutkahavainnot tulkitaan entistä helpommin ydinohjuksiksi. Näin ollen kaikki toimet, jotka lisäävät sotilaallista jännitystä Venäjän rajoilla ovat erittäin vaarallisia ihmiskunnan eloonjäämisen kannalta.

Suomen liittyminen Natoon olisi juuri tällainen vaarallista jännitystä lisäävä toimi. Hallituksen selonteossa myönnetään tämä: ”Mikäli Suomi hakisi Naton jäsenyyttä, tulisi varautua laaja-alaiseen ja vaikeasti ennakoitavaan vaikuttamiseen ja riskeihin, kuten esimerkiksi jännitteiden kasvuun Suomen ja Venäjän välisellä rajalla.” (s. 27)

Ydinsodan mahdollisuuteen selonteossa viitataan vain väestönsuojelun yhteydessä ja vaaditaan säteilyvalvonnan tehostamista. Mittaukset eivät kuitenkaan paljon auta, kun Venäjän ydinohjukset maalitetaan suoraan Nato-Suomeen. Lisäksi Naton omat ydinaseet tekisivät pahaa jälkeä Itä- ja Pohjois-Suomessa, kun Pietari, Murmansk ja rajan lähellä olevat sotilastukikohdat tuhottaisiin. Ne harvat suomalaiset, joita ydinräjähdysten pätsit, tulimyrskyt, paineaallot ja säteilyvaikutukset eivät tappaisi, kuolisivat nälkään: sadat vetypommiräjähdykset eri puolilla maailmaa nostaisivat stratosfääriin valtavia savu- ja nokipilviä, joiden seurauksena syntyisi ”ydintalvi”: aurinko pimenisi vähintään 10 vuodeksi²¹.

Suomen hallituksen ja eduskunnan jäsenet haluavat lähes poikkeuksetta pelastaa ilmaston sekä edistää ympäristönsuojelua ja kestäväää kehitystä. Päättämällä Natoon liittymisestä he kuitenkin voivat toimia täydellisesti näitä tavoitteita vastaan. Liittymispäätös lisäksi merkittävästi todennäköisyyttä sille, että ilmasto vaurioituu ratkaisevasti, syntyy täydellinen ympäristökatastrofi ja kestävään kehityksen sijasta maapallo siirtyy kestävään kehittymättömyyteen.

20 David K. Shipler: ”Russia’s Antiquated Nuclear Warning System Jeopardizes Us All”, *Washington Monthly*, 29.4.2022, <http://washingtonmonthly.com/2022/04/29/russias-antiquated-nuclear-warning-system-jeopardizes-us-all/>; Daniel Ellsberg: *The Doomsday Machine: Confessions of a Nuclear War Planner* (London: Bloomsbury, 2018).

21 Ellsberg, *The Doomsday Machine*; Alan Robock, Luke Oman, ja Georgiy L Stenchikov: ”Nuclear winter revisited with a modern climate model and current nuclear arsenals: Still catastrophic consequences”, *J. Geophys. Res* 112, nro D13 (7.2007): D13107, <http://dx.doi.org/10.1029/2006JD008235>.